

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.358> JEL classification: G12, G30, G31, G32, G35
UDC: 658.5.012.1:330.341.1

Ігор СТЕФАНІВ

кандидат економічних наук, доцент,
кафедра фінансових технологій та банківського бізнесу,
Західноукраїнський національний університет, Україна
E-mail: sifftern@gmail.com
ORCID iD: 0000-0003-2026-9835
ResearcherID: H-3815-2017

Василь КІСІЛЬ

аспірант,
кафедра фінансових технологій та банківського бізнесу,
Західноукраїнський національний університет, Україна
E-mail: vasil.kysil81@gmail.com

МЕТОДИ НОРМАЛІЗАЦІЇ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Наявний стан економічної системи України, умови у яких функціонують суб'єкти господарювання ставлять вимоги до пошуку шляхів оптимізації діяльності з метою збереження наявних ресурсів, мінімізації витрат, формування методів розвитку економічного потенціалу. Перед підприємствами постають нові виклики, пов'язані із необхідністю пристосовуватися до значних ризиків, забезпечуючи стабільність виробничих процесів, намагаючись утримати прийнятний рівень рентабельності. Працюючи у складних умовах компанії намагаються забезпечити платоспроможність, сталість економічних зв'язків.

Мета. Метою дослідження є розвиток форм та методів управління грошовими потоками, рентабельністю, платоспроможністю та ліквідністю для забезпечення максимальної ефективності діяльності.

Методологія. В процесі роботи використовувалися методи аналізу та синтезу, узагальнення та порівняння, наукової абстракції.

Результати. У статті проведено оцінку ефективності існуючих методів управління ресурсами суб'єктів господарювання, окреслюються напрямки оптимізації їх ліквідності, форми раціоналізації грошового обороту.

Висвітлюються фактори, що здійснюють вплив на процеси управління капіталом, рівень його ліквідності, структуру, рентабельність, оборотність, аналізується вплив грошових потоків суб'єктів господарювання на темпи нарощення вартості ресурсів, стійкість економічних зв'язків та форми їх розвитку.

Означені основні напрямки оптимізації грошових потоків підприємств, форми управління ліквідністю активів. Окреслені чинники, що здатні стабілізувати рух ресурсів, нарощувати вартість чистого грошового потоку. Значна увага приділяється процесам інформаційного забезпечення бізнесу, необхідності використання дієвих систем управління потоками даних з метою підвищення ефективності діяльності.

© Ігор Стефанів, Василь Кісіль, 2024

Отримано: 06.11.2024 р.

Рекомендовано до друку: 01.12.2024 р.

Опубліковано: 20.12.2024 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Стефанів І., Кісіль В. Методи нормалізації грошових потоків суб'єкта господарювання. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 4. С. 358-364. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.358>

Зазначено, що однією із форм стабілізації грошових потоків підприємств є розробка ефективної політики управління капіталом. При цьому увага концентрується на формуванні достатньої кількості активів для забезпечення ефективності процесів відтворення, на виборі дієвих методів нормалізації структури капіталу.

Висвітлені базові результати оптимізації обороту ресурсів, шляхи досягнення оптимального рівня платоспроможності за рахунок використання ефективних форм планування.

Ключові слова: грошові потоки; фінансові ресурси; прибуток; ризики; фінансова діяльність; оборотність капіталу; ліквідність; платоспроможність; рентабельність.

Вступ

Існуючі економічні і суспільні реалії, потреба швидко пристосовуватися до складних умов у яких функціонують підприємства, необхідність знаходити більш ефективні методи управління ресурсами, оптимізації витрат, стабілізації дохідності для реалізації поставлених завдань вимагають пошуку можливостей оптимізації структури капіталу та ефективності його використання. Суб'єкти господарювання з метою зниження рівня власних витрат, ризиків намагаються сформувати оптимальний механізм власної діяльності задля реалізації цілей та забезпечення сталості функціонування та розвитку. Досягнути стабільності процесів відтворення можна за рахунок нормалізації грошових потоків, які обслуговують процеси виробництва, розподілу і споживання. Саме оптимізація руху матеріальних та грошових ресурсів може забезпечити ефективність процесів відтворення та сформувати для підприємства оптимальний рівень прибутковості. Функціонування за умов невизначеності потребує створення адаптивних форм управління капіталом, здатних швидко нормалізувати його структуру для збереження оптимального рівня витрат та доходів.

Мета статті

Метою дослідження є пошук шляхів нормалізації грошових потоків суб'єктів господарювання з метою підвищення ефективності управління фінансовими та матеріальними ресурсами задля стабілізації процесів відтворення.

Виклад основного матеріалу дослідження

Кожен суб'єкт господарювання намагається реалізувати власні економічні цілі, маючи в наявності певний обсяг ресурсів, вибираючи

відповідну фінансову тактику. Реалізуючи власний потенціал, формуючи напрямки використання ресурсів, намагаючись досягнути поставлених цілей за мінімальних витрат часу та ресурсів підприємства намагаються стабілізувати власну діяльність, забезпечуючи можливість ефективного розвитку [1, с.67].

Досягнути поставлених завдань можна лише маючи оптимальну структуру факторів виробництва, оскільки вони є основним елементом процесів відтворення. Оборот ресурсів опосередковується рухом грошових активів, від якісних та кількісних параметрів яких залежить ефективність усієї діяльності. Кошти, перебуваючи у постійному русі забезпечують необхідний рівень ліквідності активів, можливість їх трансформації, за рахунок чого можливим є здійснення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Оптимізуючи власний грошовий оборот компанія намагається мінімізувати власні витрати, отримуючи запланований результат.

Наявність достатнього обсягу активів, ефективність їх використання у значній мірі залежить від того, чи суб'єкту господарювання вдалося нормалізувати їх рух, синхронізуючи його із реалізацією економічних завдань. Саме за такого стану оптимальними будуть витрати ресурсів, що забезпечить сталість економічних процесів. Здійснюючи власну діяльність із необхідною кількістю ресурсів підприємства можуть у мінімальні строки досягати потрібних результатів.

Оптимізуючи оборот активів компанія виводить певний їх обсяг із операційного циклу, забезпечуючи можливість інвестування у нарощення обсягів виробництва, максимально збільшуючи рентабельність капіталу.

Оптимально сформовані грошові потоки надають змогу забезпечити безперервність та

ритмічність виробничих процесів, створити передумови для нормалізації структури виробничих фондів. Їх стабільність сприяє скороченню термінів накопичення факторів виробництва, формуванню необхідного обсягу виробничих запасів, стабілізації оборотності ресурсів, підвищенню рівня продуктивності та якості праці. Оптимізація грошових потоків забезпечує ефективність процесів реалізації продукції, а отже і фінансову стійкість компанії, оптимальний рівень прибутковості.

Важливим напрямком діяльності є часове та вартісне збалансування вхідних та вихідних грошових потоків, що забезпечує оптимальний рівень платоспроможності підприємства та ліквідності капіталу. Відсутність факторів, що стримують рух грошових активів призводить до прискорення оборотності капіталу, оптимізації фінансового та виробничого циклів. Збалансовані грошові потоки надають змогу знизити рівень валових витрат, відмовляючись від залучення коштів із зовні, що є однією із передумов підвищення ефективності діяльності, та реалізувати власні господарські цілі із мінімальними затратами часу.

Об'єктом управління тут є операції підприємства, які породжують грошові потоки. Чим більший обсяг господарських та фінансових операцій здійснює підприємство, тим більш складною є система фінансового

менеджменту. Використовуючи нормативно-правове забезпечення, сформовану інформаційну систему менеджмент компанії може здійснювати прямий вплив на динаміку власної діяльності, структуру капіталу, грошові потоки. При цьому значну увагу приділяють факторам, що можуть змінювати склад та вартість фінансових ресурсів, дебіторської та кредиторської заборгованості, залучених активів, формам взаємовідносин із постачальниками ресурсів.

Здатність ефективно управляти ресурсами значною мірою пов'язана із наявністю ефективно сформованої інформаційної системи на підприємстві. У випадку, коли фінансовий облік на підприємстві надає змогу оперативно отримати потрібну інформацію, фінансовий менеджер може раціонально розподіляти ресурси між різними напрямками діяльності, забезпечуючи максимальний рівень ефективності їх використання. Із застосуванням новітніх програм із управління інформацією компанія здатна швидко обирати форми концентрації ресурсів, максимізуючи зусилля на отриманні результату. Так забезпечується ефективне управління інформацією для здійснення цілеспрямованого впливу на економічну діяльність з метою реалізації поставлених суб'єктом господарюванням завдань.

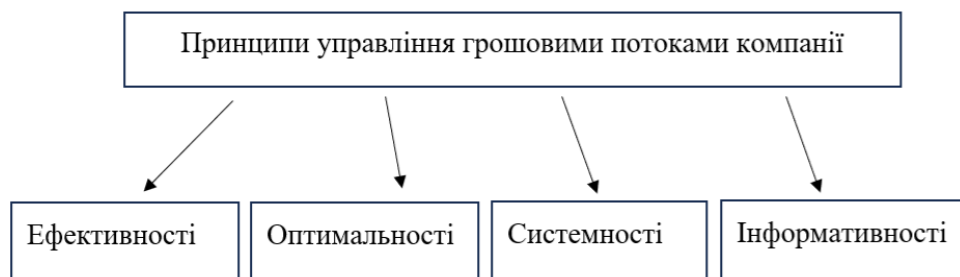

Рис. 1. Основні принципи менеджменту грошових потоків

У процесів управління грошовими потоками суб'єкти господарювання повинні дотримуватися ряду принципів. Принцип ефективності пов'язаний із забезпеченням прибутковості діяльності підприємства за рахунок оптимізації витрат і отриманням запланованих результатів. Оскільки ресурси на підприємство поступають нерівномірно, то суб'єкт в оперативному управлінні має або їх дефіцит, або надлишок і ефективність використання активів знижується. Вирішення

даного питання можливе за рахунок використання систем планування. Принцип оптимальності означає здатність забезпечити заплановану вартість вхідного грошового потоку за рахунок мінімальної можливої вартості вихідних. При цьому приймаються до уваги усі типи господарських операцій, що породжують рух грошей. Таким чином суб'єкт господарювання намагається підпорядкувати рух власних ресурсів сформованим цілям та завданням. Принцип системності означає, що

лише за наявності ефективної системи моніторингу за оборотом активів суб'єкт господарювання може нормалізувати власну діяльність у тривалому періоді часу. У власну чергу принцип інформативності означає що ефективно управляти власною діяльністю можна лише використовуючи якісно сформовану інформаційну систему.

З метою оптимізації процесів управління грошовими потоками суб'єкт господарювання повинен:

- отримувати повну та достовірну інформацію про господарські процеси, рух товарів та послуг, коштів, що їх опосередковують;
- сформулювати ефективну систему оцінювання якості функціональної залежності руху матеріальних та грошових ресурсів;
- оптимізувати витрати, досягаючи потрібного рівня оборотності ресурсів;
- забезпечити постійний моніторинг за рухом активів;
- використовувати новітні системи планування грошових потоків.

Оптимальне управління активами передбачає синхронізацію їх руху для забезпечення безперервності економічної діяльності та підвищення рівня її ефективності. Вдало сформована система управління матеріальними та фінансовими активами надає змогу оптимізувати витрати та нормалізувати дохідність у тривалому періоді часу, забезпечуючи сталість господарських процесів та їх якісних та кількісних показників. При цьому формуються передумови для вивільнення активів і переспрямування їх у розвиток. Саме так забезпечується максимальний рівень ліквідності та віддачі капіталу, фінансової стійкості [3, с. 132].

Формування ефективної системи менеджменту грошових потоків надає змогу:

- оптимізувати операційну діяльність за рахунок нормалізації процесів оборотності капіталу;
- забезпечити зниження валових витрат за рахунок стабілізації економічних процесів;
- знизити залежність підприємства від зовнішніх ресурсів і, таким чином, підвищити ефективність управління дебіторською та кредиторською заборгованістю;

- оптимізувати обсяги виробництва продукції та послуг;
- забезпечити стабілізацію прибутковості діяльності;
- нормалізувати ліквідність капіталу.

Здатність суб'єкта господарювання синхронізувати доходи і витрати надає змогу мінімізувати обсяги витрат ресурсів і таким чином ефективно перерозподіляти їх між різними видами діяльності. Стабільність темпів оборотності ресурсів активів господарювання забезпечує можливість зниження часу їх перебування у резервах і приєє їх вивільненню.

Нормалізація процесів обороту грошового капіталу може бути забезпечена за рахунок використання ефективних систем планування та прогнозування, якісні риси яких залежать від напрямків діяльності підприємства, структури активів та методів їх управління. При цьому суб'єкт господарювання повинен намагатися стабілізувати обсяг чистого грошового потоку як в поточному періоді часу, так і в майбутніх. Варто відмітити що стабільність грошових потоків у поточному періоді часу гарантуватиме підприємству у певній мірі мінімальні витрати у майбутньому та можливість збереження такого стану і надалі.

У випадку наявності будь-яких фактичних відхилень від запланованих підприємство повинно здійснювати аналіз усіх процесів, що породжують грошові потоки і виявляти фактори, що знижують їх ефективність. Зокрема проводиться оцінка вхідних та вихідних грошових потоків, оцінюється рівень їх функціональності та граничної ефективності. Тут важливо отримати інформацію про те, які операції породжують дохід, а які ні.

У випадку зниження загальної ефективності діяльності за рахунок нестачі ресурсів підприємство повинно сформулювати план залучення коштів із сторони. При цьому важливим є проведення розрахунку планової ефективності їх використання. Джерело фінансування нестачі ресурсів обирається за рахунок порівняння альтернативної прибутковості усіх можливих варіантів.

Вибір форм погашення нестачі ресурсів залежить від її типу. Для ліквідації короткотермінової потреби використовуються або короткотермінові банківські кредити або товарні, залежно від того ресурси якого типу і

якого рівня ліквідності потрібні в обороті у означений період часу. Погашення довготермінової потреби можливе за рахунок реструктуризації факторів виробництва або за рахунок довготермінових кредитів.

З метою контролю за рівнем платоспроможності, використовуючи залучені ресурси, суб'єкт господарювання повинен контролювати фінансовий важіль, оптимізуючи рівень оборотності капіталу.

На формування грошових потоків впливають 2 типи факторів.

До зовнішніх відносять:

- стан економіки;
- тип фіскальної системи;
- форми залучення зовнішніх ресурсів;
- тип розрахунків за реалізовану продукцію та надані послуги.

До внутрішніх:

- методи формування ресурсів;
- якісні та кількісні риси процесів відтворення;
- форми реалізації продукції;
- методи управління дебіторською та кредиторською заборгованістю;
- особливості обороту капіталу підприємства.

Підвищити ефективність системи управління грошовими потоками можна за рахунок формування оптимальної системи організації руху активів із врахуванням конкретних умов та специфіки економічної діяльності.

У процесі управління грошовими потоками компанії варто звернути увагу на:

- наявність ресурсних резервів та можливості їх використання;
- оптимізації за часовими та вартісними ознаками вхідних та вихідних грошових потоків;
- синхронізації грошових потоків від усіх видів діяльності.

Методи нормалізації грошових потоків, загалом, залежать від типу операцій, що їх породжують. Одним із них є управління динамікою ліквідності, що може призводити до нормалізації прибутковості капіталу. При цьому значна увага повинна приділятися процесам оптимізації виробничого циклу.

Прискорення оборотності ресурсів в короткотерміновому може бути досягнуто за рахунок:

- використання оптимальних систем оплати товарів та послуг;
- застосування товарних кредитів;
- швидкого погашення боргів.

Вирішуючи проблеми оптимізації грошових потоків суб'єкт господарювання повинен забезпечити наявність стійкого чистого грошового потоку і у майбутніх періодах. Цього можна досягнути за рахунок власного розвитку.

Ріст чистого грошового потоку у тривалому періоді часу можна отримати за рахунок:

- залучення нових інвесторів;
- використання фінансових інструментів;
- диверсифікації ресурсів;
- оптимізації виробничого циклу.

У свою чергу, зниження величини вихідного грошового потоку досягають за рахунок:

- скорочення інвестиційних програм;
- відмови від неефективних фінансових вкладень;
- оптимізації витрат компанії.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Оптимальна ефективність системи управління капіталом компанії може бути сформована за рахунок планування руху активів, грошових потоків, забезпечення стабільності процесів відтворення із врахуванням особливостей діяльності конкретного підприємства.

Досягнути та утримати прийнятний рівень прибутковості можна за рахунок прискорення оборотності ресурсів, оптимізації виробничих процесів. При цьому варто здійснювати постійний моніторинг за рівнем ліквідності активів, приймаючи до уваги необхідність забезпечення підприємства виробничими запасами. Управляючи ліквідністю ресурсів суб'єкт господарювання забезпечує безперервність процесів відтворення, розвиток. При цьому можна утримувати прийнятний рівень прибутковості у тривалому періоді часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрушко О. Б., Капустяк М. С. Практико-методологічний підхід до ідентифікації кризового стану підприємства. *Регіональна економіка*. 2014. № 4. С. 66–72.
2. Драчук Я. І. Ефективність управління грошовими потоками підприємства. *Ефективна економіка*. 2017. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5456>.
3. Іваннікова О. В. Аналіз платоспроможності як фактора фінансової стійкості малих підприємств. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2017. Вип. 2 (58). С. 130–136.
4. Ігоніна К. А. Теоретичні аспекти планування грошових потоків підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2004. № 5 (35). С. 17–19.
5. Майборода О. Є., Косарева І. П., Каранда О. М. Концептуальні засади управління платоспроможністю підприємства. *Молодий вчений*. № 3. 2017. С. 793–797.
6. Сергеева О. Р. Сутність та основні аспекти управління грошовими потоками підприємства. *Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. № 12. Ч. 2. С. 107–110.
7. Теницька Н. Б., Гришко Ю. С. Підвищення платоспроможності підприємства шляхом оптимізації дебіторської заборгованості. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. № 8. С. 366–369.
8. Шубіна С. В., Авакян М. Ю. Напрямки управління грошовими коштами підприємства: теоретичні аспекти. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2017. С. 52–55.
9. Ясишена В. В. Сутність грошових потоків підприємств та їх класифікація. *Економічний аналіз*. 2014. № 2. С. 321–324.
10. Юрій Е. О. Діагностика і управління ризиком ліквідності підприємства. *Кримський економічний вісник*. 2014. № 1(08). С. 161–163.

REFERENCES

1. Andrushko, O. B., & Kapustiak, M. S. (2014). A practical-methodological approach to identifying the crisis state of an enterprise. *Regional Economy*, (4), 66–72. [In Ukrainian].
2. Drachuk, Y. I. (2017). Efficiency of enterprise cash flow management. *Efficient Economy*, (2). Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5456> [In Ukrainian].
3. Ivannikova, O. V. (2017). Analysis of solvency as a factor of financial stability of small enterprises. *Accounting, Analysis and Audit*, 2(58), 130–136. [In Ukrainian].
4. Igonina, K. A. (2004). Theoretical aspects of cash flow planning of enterprises. *Actual Problem of Economics*, 5(35), 17–19. [In Ukrainian].
5. Maiboroda, O. I., Kosarieva, I. P., & Karanda, O. M. (2017). Conceptual principles of enterprise solvency management. *Young Scientist*, (3), 793–797. [In Ukrainian].
6. Sergeeva, O. R. (2017). The essence and basic aspects of managing the flow of money in an enterprise. *International Economic Relations and the World Economy*, 12(2), 107–110. [In Ukrainian].
7. Tenytska, N. B., & Hryshko, Y. S. (2015). Increasing the company's solvency by optimizing accounts receivable. *Global and National Economic Problems*, (8), 366–369. [In Ukrainian].
8. Shubina, S. V., & Avakyan, M. Y. (2017). Directions of enterprise cash management: Theoretical aspects. *Financial and Credit Activities: Problems of Theory and Practice*, 52–55. [In Ukrainian].
9. Yasishena, V. V. (2014). The essence of cash flows of enterprises and their classification. *Economic Analysis*, (2), 321–324. [In Ukrainian].

10. Yurii, E. O. (2014). Diagnostics and risk management of enterprise liquidity. *Crimean Economic Bulletin*, 1(08), 161–163. [In Ukrainian].

Ihor Stefaniv, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Department of Financial Technologies and Banking Business, West Ukrainian National University, Ukraine

Vasyl Kisil, PhD Student, Department of Financial Technologies and Banking Business, West Ukrainian National University, Ukraine

Methods of cash flows normalization of a business entity

Abstract

Introduction. The current state of the economic system of Ukraine, the conditions in which business entities operate, impose requirements for finding ways to optimize activities in order to preserve available resources, minimize costs and to form methods for developing economic potential. Enterprises are facing new challenges related to the need to adapt to operate in conditions of significant risks, ensuring the stability of production processes, trying to maintain an acceptable level of profitability. Working in difficult conditions, enterprises try to ensure solvency and the sustainability of economic relations.

Purpose. The purpose of the study is to develop forms and methods of managing cash flows, profitability, solvency and liquidity to ensure maximum efficiency of activities.

Methodology. In the process of work, methods of analysis and synthesis, generalization and comparison, scientific abstraction were used.

Results. The article assesses the effectiveness of existing methods of managing the resources of business entities, outlines directions for optimizing their liquidity, and forms of rationalizing cash turnover. The factors that influence the processes of capital management, its liquidity level, structure, profitability, turnover are highlighted. The impact of cash flows of business entities on the rate of increase the value of resources, the stability of economic relations and the forms of their development is analysed.

The main directions of optimizing cash flows of enterprises, forms of asset liquidity management are outlined. Factors that can stabilize the movement of resources, increase the value of net cash flow are described. Considerable attention is paid to the processes of information support of business, the need to use effective data flow management systems at the enterprise in order to increase the efficiency of its activities.

It is noted that one of the forms of stabilizing cash flows of enterprises is the development of an effective capital management policy. In this case, attention is focused on the formation of a sufficient number of assets to ensure the efficiency of reproduction processes, on the selection of effective methods of normalizing the capital structure.

The basic results of optimizing the turnover of resources, increasing their liquidity, achieving the optimal level of solvency through the use of effective forms of planning are highlighted.

Keywords: cash flows; financial resources; profit; risks; financial activity; capital turnover; liquidity; solvency; profitability.

Cite as: Stefaniv, I., and Kisil, V. (2024). Methods of cash flows normalization of a business entity. *Economic analysis*, 34 (4), 358-364.
DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.358>